

WIARA A IDEOLOGIA

**Joseph Ratzinger – Benedykt XVI
wobec wyzwań współczesności**

WIARA A IDEOLOGIA

**Joseph Ratzinger – Benedykt XVI
wobec wyzwań współczesności**

RED.

WOJCIECH CICHOSZ

JANUSZ SZULIST

JAKUB J. WOŹNIAK

WYDAWNICTWO
BERNARDINUM

PELPLIN 2022

Publikacja została sfinansowana przez
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu z siedzibą w Toruniu
ul. Gagarina 11

Redakcja naukowa:
ks. prof. dr hab. Marek Tatar (UKSW)

Zdjęcie na okładce:
AdobeStock_547602400

© Copyright by 2022
ks. Janusz Szulist

Wydawnictwo „Bernardinum” Sp. z o.o.
ul. Biskupa Dominika 11, 83-130 Pelplin
tel. 58 536 17 57, fax 58 536 17 26
bernardinum@bernardinum.com.pl
www.bernardinum.com.pl

Druk i oprawa:
Drukarnia Wydawnictwa „Bernardinum” Sp. z o.o., Pelplin

ISBN 978-83-8127-983-3

Ks. WOJCIECH CICHOSZ

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0839-2179>

Prawda chrześcijańska wobec współczesnych ideologii

Idee funkcjonują w każdej społeczności. Ukształtowane na ich gruncie ideologie mogą prowadzić do redukcjonistycznych koncepcji grup, a nawet jednostek. Chrześcijańska koncepcja społeczeństwa przywraca komplementarną wizję jednostki, która oprócz charakteru fizycznego posiada równie istotny aspekt duchowy. Pojęcie „logosu” Josepha Ratzingera przywraca całościową koncepcję społeczeństwa w ciągłej zależności od Absolutu, który niejako dopełnia perspektywę poznawczą jednostki, nawiązując do klasycznych ujęć filozoficznych¹. Jednocześnie zachowanie równowagi pomiędzy rozumem a religią (tutaj: religią objawioną) jest zabezpieczeniem przed oświeceniową tendencją do absolutyzowania czynnika ludzkiego (nade wszystko w wymiarze jednostkowego ego)². Joseph Ratzinger – Benedykt XVI formułuje fundamentalną zasadę, warunek konieczny (*conditio sine qua non*) – *etsi Deus non*

¹ Por. W. Cichosz, *Koncepcja osoby ludzkiej w filozofii św. Tomasza z Akwinu*, red. M. Bała, „Studia Gdańskie”, 2000, T. XIII, s. 175-186.

² Por. A. Zellma, R. Buchta, W. Cichosz, *The (non)transgressive character of religious education for children and young people in Polish schools*, „British Journal of Religious Education”, 2022, v. 44, no. 3, s. 223-237, <https://doi.org/10.1080/01416200.2021.1887082>.

daretur (tak, jakby Boga nie było). Staje się on, niestety, swoistym stylem życia współczesnego człowieka, którego źródłem jest swego rodzaju pycha rozumu – stworzonego przecież przez Boga – rozumu, który uważa, że jest samowystarczalny.

Joseph Ratzinger – Benedykt XVI poddaje krytyce ideologie takie jak marksizm, racjonalizm czy liberalizm, jednocześnie kreśląc chrześcijańską koncepcję społeczeństwa, w którym nade wszystko funkcjonuje komplementarna koncepcja człowieka, obejmująca element fizyczny, duchowy, a także nadprzyrodzony. Sam Bóg jest dla niego Logosem – rozumnym początkiem całej rzeczywistości, rozumem stwórczym, z którego świat się narodził i który w świecie się odbija. Bóg jest sensem, racją, słowem, i dlatego człowiek jednoczy się z Nim, otwierając ku Niemu swój intelekt, który nie może pozostać ślepy wobec moralnych wymiarów³. Logos dla Josepha Ratzingera – Benedykta XVI oznacza rozum, który nie jest jedynie funkcją matematyczną, lecz fundamentem i gwarancją dobra⁴. To dzięki Niemu po *tempus horribilis* może nastać *tempus mirabilis*.

W powyższy nurt badań naukowych nad myślą Josepha Ratzingera – Benedykta XVI wpisują się liczne inicjatywy podejmowane przez Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. Warto zauważyć, że to uczelnia o znaczącej rozpoznawalności naukowo-badawczej w kraju i za granicą, podtrzymująca wielkie holistyczne tradycje uniwersyteckie, gdzie jakość kształcenia i prowadzenie badań naukowych mają charakter – jak przystało dzisiaj na uniwersytet badawczy – uniwersalny i interdyscyplinarny. Jednym

³ Por. Benedykt XVI, *Katechezy o Ojcach Kościoła*, Kraków 2008, s. 160-161.

⁴ Por. J. Ratzinger, *Wprowadzenie w chrześcijaństwo*, przekł. Z. Włodkowska, Kraków 1996, s. 145-146.

w najlepszych tego przykładów jest prężnie działające Centrum Naukowe Ratzingerianum, które dzięki współpracy z Fundacją Watykańską Joseph Ratzinger – Benedykt XVI upowszechnia nauczanie Josepha Ratzingera – Benedykta XVI oraz prowadzi badania naukowe w duchu jego teologii. Dzięki tej uniwersyteckiej jednostce naukowej ukazuje się ważna publikacja z inicjatywy dyrektora Ratzingerianum – ks. prof. dra hab. Janusza Szulista: *Współczesne ideologie a chrześcijaństwo w myśli Josepha Ratzingera – Benedykta XVI*.

Należy wyrazić słowa uznania i wdzięczności Jego Magnificencji Rektorowi Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu prof. dr. hab. Andrzejowi Sokali oraz Fundacji Watykańskiej Joseph Ratzinger – Benedykt XVI na czele z o. Federikiem Lombardim. Pomoc i wsparcie okazali również: Przewodniczący Centrum Studiów Ratzingera ks. dr hab. Mariusz Kuciński, Instytut Papieża Benedykta XVI w Ratyźbonie oraz Dział Promocji Wydziału Teologicznego UMK w Toruniu.

Ufam, że po ostatnim trudnym czasie – *tempus horribilis* (pandemia koronawirusa, nauczanie zdalne, tocząca się na Ukrainie wojna i poważny kryzys ekonomiczny) – nadchodzi *annus mirabilis*: dobry rok 2023, ogłoszony przez Senat Rzeczypospolitej Polskiej Rokiem Mikołaja Kopernika. Będziemy w nim przywoływać ważne wydarzenia z biografii naszego Patrona: 19 lutego – 550. rocznica urodzin i 24 maja – 480. rocznica śmierci. Mikołaj Kopernik to prawdziwy człowiek renesansu, wybitny astronom i twórca teorii heliocentrycznej, który wyprzedził i wypełnił słowa, które w przyszłości miał wypowiedzieć Albert Einstein: „Logika zaprowadzi Cię z punktu A do punktu B. Wyobraźnia zaprowadzi Cię wszędzie”. Ten znamienity polski uczyony zmienił postrzeganie świata. We wstępie swojego słynnego dzieła *De revolutionibus orbium coelestium* pisał: „Myśli uczonego są niezależne od osądu

ogółu – ponieważ dążeniem uczonego, o ile tylko ludzkiemu rozumowi pozwala na to Bóg, jest szukanie we wszystkim prawdy”.

Z nadzieją stwierdzamy, że są ludzie, dla których nieustannie podstawową zasadą postępowania pozostaje kopernikańskie poszukiwanie prawdy (*veritas in omnibus quaerenda est*)⁵. Temu właśnie zadaniu ma służyć intelektualne poszukiwanie prawdy zaproponowane w najnowszej publikacji przez Centrum Naukowe Ratzingerianum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Zawarte w niej treści to swoiste zaproszenie, parafrazując słowa Horacego, do postanowienia, żeby być mądrym, oraz poświęcenia się nauce i cnocie.

Wszystkim Czytelnikom życzę, aby ta wyjątkowa publikacja Centrum Naukowego Ratzingerianum UMK w Toruniu sprzyjała zintensyfikowaniu poszukiwania i zgłębiania prawdy oraz stanowiła godną zapowiedź zbliżającego się Roku Mikołaja Kopernika.

⁵ Por. J. Ratzinger, *Wiara – prawda – tolerancja*, tłum. R. Zajączkowski, Kielce 2005, s. 12.